

# Organisationele rollen en posities in netwerken van welzijnsorganisaties

*Kevin Bruynooghe en Piet Bracke*

## 1. Inleiding

In deze bijdrage maken we een sociologische, netwerkanalytische studie van netwerken van welzijnsorganisaties. Netwerken worden ook in de hulpverlening meer en meer gebruikt om na decennia van specialisatie en differentiatie een integratiebeweging tot stand te brengen. Meer en meer gaat men gedefinieerde groepen van welzijnsorganisaties beschouwen als een netwerk, een geheel van organisaties die samenwerken om een bepaalde dienstverlening te realiseren. De netwerkvorm kan daarbij gezien worden als een bijzondere vorm van organisatie, een eigen organiserend principe, met een andere logica dan de markt of de hiërarchie (Powell 1991); 'network governance' (Jones, Hesterly & Borgatti 1997; Rhodes 2006). Als organiserend principe zijn netwerken uitermate geschikt voor het aanpakken van complexe problemen zoals de veelzijdige problematiek van bepaalde cliëntengroepen.

Eén van de domeinen in de hulpverlening waar men meer wil gaan werken en denken in termen van netwerken is de jeugdhulpverlening. Met de recente en nog in volle ontwikkeling zijnde hervormingen streeft men naar een integrale vraaggerichte jeugdhulpverlening waar verschillende zorgaanbieders samenwerken om de hulpvraag van de cliënt zo goed mogelijk te beantwoorden. Vooral wat betreft de samenwerking tussen verschillende sectoren in de jeugdhulpverlening wou het vroeger wel eens mislopen; cliënten met een hulpvraag die niet paste in het aanbod van de verschillende sectoren werden van het kastje naar de muur gestuurd of vielen uit de boot. De integrale jeugdhulpverlening moet daar verandering in brengen (Vlaamse gemeenschap 2005c). Via modulering wil men komen tot een duidelijke en welomlijnde omschrijving van het bestaande zorgaanbod, om daarna via verschillende projecten een betere intersectorale afstemming en samenwerking te kunnen realiseren. Eén van

de projecten binnen de integrale jeugdhulpverlening is het project 'netwerken rechtstreeks toegankelijke jeugdzorg'. Het impliceert dat alle aanbieders van vrij toegankelijke jeugdzorg (over verschillende sectoren heen), zich gaan organiseren in regionale netwerken en als netwerk streven naar een zeer vlotte toegang tot de hulpverlening, en de organisatie van hulpverlening die aansluit bij de vraag en behoefte van de cliënt.

In deze bijdrage rapporteren we resultaten van een netwerkanalytisch onderzoek geïnspireerd op de netwerken van rechtstreeks toegankelijke jeugdzorg. In de loop van 2004-2005 werden gegevens verzameld over verschillende soorten samenwerkingsrelaties tussen organisaties die vrij toegankelijke jeugdhulpverlening aanbieden, in tien regio's in Vlaanderen. De data geven een beeld van de bestaande samenwerkingsrelaties aan de vooravond van de volledige uitwerking van de integrale jeugdhulp en de netwerken rechtstreeks toegankelijke jeugdhulpverlening. De doelstelling van dit artikel is tweeledig. Ten eerste wordt, vanuit een meer theoretische vraagstelling, onderzocht in welke mate de relaties tussen organisaties in een netwerk ontstaan en groeien vanuit de taakverdeling binnen het netwerk. De verdeling van taken en functies tussen organisaties creëert bepaalde rolpatronen die richting geven aan de relaties tussen organisaties. Dit artikel draagt bij tot het verklaren van patronen van relaties in netwerken van organisaties. Ten tweede willen we, concreet voor de netwerken rechtstreeks toegankelijke jeugdhulpverlening, de relaties schetsen tussen types van organisaties (bv. centra geestelijke gezondheidszorg, centra voor leerlingenbegeleiding, jongerenadviescentra, ...) in het gemiddelde netwerk rechtstreeks toegankelijke jeugdhulpverlening in Vlaanderen. We willen, met behulp van netwerkanalyse, het gangbare rolpatroon voor types van organisaties in de rechtstreeks toegankelijke jeugdhulpverlening in kaart brengen. Deze studie draagt bij tot de netwerkanalytische beschrijving van netwerken van welzijnsorganisaties (Li – Wen Liu 2004; Provan, Milward & Roussin 1998; Tausig 1987; Bruynooghe, Bracke & Verhaeghe 2003) en overstijgt de bespreking van netwerken van individuele organisaties door te groeperen naar categorieën van organisaties en het beschouwen van de relaties tussen deze categorieën.

## 2. Netwerken en de functie en rol van een organisatie

In een netwerk komen verschillende autonome organisaties, op basis van wederzijdse afhankelijkheid, tot samenwerking. De wederzijdse afhankelijkheid in een netwerk is gebaseerd op een onderliggende verdeling van taken en functies (Van de Ven 1976). Organisaties in de welzijnszorg zijn van elkaar afhankelijk omdat – gedurende de laatste decennia – processen van differentiatie en specialisatie er voor gezorgd hebben dat iedere organisatie slechts een deel-

aspect van de vaak complexe problematiek van cliënten kan aanpakken (Alter & Hage 1993). Om het welzijn van een cliënt ten volle te realiseren, zijn organisaties dus vaak aangewezen op samenwerking met andere organisaties uit de welzijnszorg. De wederzijdse afhankelijkheid geeft aanleiding tot het ontwikkelen van langdurige relaties tussen organisaties. Typisch voor netwerken en ‘netwerk governance’ (Jones, Hesterly & Borgatti 1997; Rhodes 2006) is daarbij dat de langdurige relaties geregeerd worden op basis van sociale coördinatiemechanismen als vertrouwen, engagement en sociale controle (Alexander, Lee & Bazzoli 2003). De coördinatie tussen organisaties in een netwerk gebeurt via sociale systemen, eerder dan door bureaucratische structuren of contractuele relaties zoals in een hiërarchische organisatie of een marktsituatie, en de coördinatie in een netwerk is gebaseerd op wederzijdse afhankelijkheid die voortkomt uit de verdeling van taken en functies. In deze studie vertrekken we van de onderlinge verdeling van taken en functies, en we benaderen organisaties dan ook door te kijken naar de functie die een organisatie vervult in het grotere netwerk van hulpverlening. De functie van een organisatie leiden we af uit de statuspositie van de organisatie; bijvoorbeeld het statuut centrum voor leerlingenbegeleiding of het statuut centrum geestelijke gezondheidszorg. De functie van een organisatie vloeit voort uit haar statuut en komt overeen met haar opdracht zoals omschreven in de organisatiedoelstellingen; de taak van de organisatie in het lenigen van de noden bij de cliëntenpopulatie. Bij ieder statuut en formele functieomschrijving hoort ook een rol; het geheel van verwachtingen die gepaard gaan met een bepaalde statuspositie (Merton, 1968). De rol en formele functieomschrijving die horen bij een bepaalde status bepalen in grote mate het ‘domein’ van een welzijnsorganisatie. Levine & White (1961) omschrijven het domein van een organisatie als: *“de doelstellingen die de organisatie wenst na te streven en de functies die de organisatie opneemt om die doelstellingen te realiseren.”* Concreet gaat het om de problematieken die de organisatie behandelt, de cliëntenpopulatie en de diensten die de organisatie verleent.

Het concept rol heeft echter ook een relationele dimensie en geeft aan hoe actoren in relatie staan tot andere actoren (White, Boorman & Breiger 1976). De verwachtingen van verschillende organisaties ten aanzien van een bestudeerde organisatie kunnen verschillen, omdat deze organisaties in een andere verhouding staan tot de bestudeerde organisatie. Zeer vele conflicten tussen hulpverleningsorganisaties vloeien voort uit onduidelijke rolverwachtingen. In de literatuur (Burns 1982; Levine & White 1961) is dit beter gekend als een gebrek aan domeinconsensus. Analoog aan de rol-set van individuen kunnen we ook de ‘organisatie-set’ van een organisatie bestuderen als het geheel van organisaties waarmee de bestudeerde organisatie interageert (Evan 1976; 1967) vanuit zijn rol binnen het netwerk; de doorverwijzingen die een welzijnsorganisatie ontvangt, zijn gebaseerd op de rolverwachtingen van de andere organisaties ten aanzien van de bestudeerde organisatie. Het doel van deze bijdrage bestaat

er in na te gaan in welke mate het statuut en de functie van de organisatie richtinggevend zijn voor haar samenwerkingsrelaties, om daarna te komen tot een beschrijving van de relaties tussen types van organisaties in het gemiddelde netwerk rechtstreeks toegankelijke jeugdhulpverlening in Vlaanderen.

### 3. De functie en rol van een welzijnsorganisatie en haar doorverwijzingsrelaties: isomorfisme versus situationele gebondenheid

Het kan verwacht worden dat organisaties met hetzelfde statuut, organisaties met eenzelfde formele functieomschrijving in het systeem, gelijkaardige relaties van doorverwijzing zullen hebben. Levine en White (1961) stellen dat de functie van de organisatie bepalend is voor de mate waarin de organisatie afhankelijk is van de andere organisaties in het systeem, en voor de mate waarin andere organisaties aangewezen zijn op de bestudeerde organisatie. Organisaties die een meer unieke functie vervullen in het netwerk, organisaties waarvoor formeel minder functionele alternatieven (Merton 1968) ter beschikking zijn, zullen meer betrokken zijn in de doorverwijzingen. De functieomschrijving van een sterk gespecialiseerde tweedelijnsdienst zorgt er voor dat deze diensten sterk afhankelijk zijn van doorverwijzing door andere organisaties. De functieomschrijving van zeer laagdrempelige eerstelijnsdiensten houdt dan weer in dat deze in contact komen met een zeer brede populatie van cliënten, waarvan een deel wellicht moet doorverwezen worden. Op basis van deze argumenten kunnen we dus verwachten dat het aantal doorverwijzingsrelaties en de centraliteit van organisaties in de netwerken zal variëren met de functie van de organisatie.

In deze bijdrage willen we een stap verder gaan en aantonen dat niet alleen het aantal doorverwijzingsrelaties maar ook het patroon van doorverwijzingsrelaties varieert met de functie van de organisatie. De instroom van cliënten, de doorverwijzing naar de organisatie, is immers gebaseerd op de rolverwachtingen van de andere organisaties ten aanzien van de bestudeerde organisatie. De instroom van cliënten is gebaseerd op het domein van de organisatie zoals dat bekend is bij de andere organisaties. We kunnen dan ook verwachten dat organisaties met eenzelfde functie een gelijkaardig patroon van instroom van cliënten zullen hebben. Het kan bovendien ook verwacht worden dat organisaties met eenzelfde statuut en formele functie een gelijkaardige uitstroom van cliënten zullen hebben, omdat zij geconfronteerd worden met gelijkaardige doelgroepen in termen van problematieken en leeftijdsstructuur. Omdat organisaties met eenzelfde functie geconfronteerd worden met gelijkaardige doelgroepen met gelijkaardige behoeften, kunnen we verwachten dat deze organisaties gelijkende relaties van doorverwijzing hebben.

Gelijkende samenwerkingsrelaties komen ook tot stand en worden versterkt door geïnstitutionaliseerde verwachtingen omtrent interorganisationale samenwerking (Doreian & Woodard 1999; Di Maggio & Powell, 1983). Het welzijnswerk kan worden omschreven als een zwak technische, sterk institutionele omgeving; de gebruikte methoden en technieken in het welzijnswerk zijn ambigu, de resultaten zijn niet zo eenvoudig te meten, en de dienstverlening is in sterke mate afhankelijk van externe legitimering (Singh, Tucker & House 1986). In dergelijke omstandigheden is het overleven van de organisatie in sterke mate afhankelijk van de conformiteit van de organisatie aan de geïnstitutionaliseerde regels en verwachtingen (Scott & Meyer 1991). Dergelijke geïnstitutionaliseerde verwachtingen kunnen ook ontstaan omtrent de samenwerking met andere organisaties, en kunnen leiden tot een isomorfisme of gelijkvormigheid in het patroon van samenwerkingsrelaties voor organisaties uit eenzelfde sector (Doreian & Woodard 1999; Bruynooghe, Bracke, & Verhaeghe, 2005). Isomorfisme binnen netwerken van spontane samenwerking is niet zozeer het gevolg van dwingende voorschriften, maar ontstaat omdat professionele normen bij de welzijnswerkers de samenwerkingsrelaties sturen, of omdat organisaties elkaars samenwerkingspatronen imiteren. Gelijkende relaties van doorverwijzing voor organisaties met eenzelfde functie kunnen dus tot stand komen door de praktische consequenties van de functieomschrijving, en door geïnstitutionaliseerde verwachtingen. Het is bijzonder moeilijk deze twee argumenten empirisch van elkaar te onderscheiden.

Een alternatieve hypothese stelt dat organisaties met hetzelfde statuut niet noodzakelijk gelijkende relaties van doorverwijzing hebben. De redenering achter deze alternatieve hypothese is dat de functie van een organisatie niet alleen bepaald wordt door de formele functieomschrijving gekoppeld aan het statuut van de organisatie, maar tevens beïnvloed wordt door lokale factoren. Het lokale aanbod en vraag naar diensten kan een belangrijke invloed hebben op de samenwerkingsrelaties van een organisatie. Afhankelijk van het lokale aanbod en vraag naar diensten kan de formele functieomschrijving van een organisatie anders worden ingevuld om eventuele overlappingsen of lacunes in de hulpverlening op te vangen. Dat kan zich vertalen in een afwijkend patroon van cliëntenverwijzingen en operationele samenwerkingsrelaties. Onder druk van een lokale vraag naar diensten kan een bepaald type organisatie in een bepaalde regio bijvoorbeeld meer verwijzingen ontvangen dan gebruikelijk. Ook historisch gegroeide lokale samenwerkingsverbanden kunnen de relaties tussen organisaties sterk beïnvloeden en een uitzonderlijk patroon van samenwerkingsrelaties tot stand brengen. Ook factoren als persoonlijke relaties tussen hulpverleners en geografische nabijheid kunnen het patroon van samenwerkingsrelaties in een bepaalde richting sturen. Meer recente neo-institutionele bijdragen wijzen er ook op dat organisaties op verschillende manieren kunnen omgaan met de – soms tegenstrijdige – geïnstitutionaliseerde verwachtingen, en dat deze verwachtingen genegeerd, vermeden of zelfs veranderd

kunnen worden (Seo & Creed 2006). Onder druk van het lokale aanbod en vraag naar diensten kan een organisatie afwijken van de geïnstitutionaliseerde verwachtingen omtrent de samenwerking (Oliver 1991). Doreian & Woodard (1999) verwijzen naar deze processen als processen van 'lokale institutionalisering'. In termen van het domein van een organisatie komt deze redenering overeen met een visie op het domein van organisaties als een flexibele constructie die het resultaat is van onderhandelingsprocessen op verschillende niveaus (Greenley & Kirk 1973). In deze visie moet er een onderscheid worden gemaakt tussen de domeinaanspraken van een organisatie (het domein waarop een organisatie beweert actief te zijn, zoals weergegeven in de statuten en formele functieomschrijving) en het gerealiseerde domein van een organisatie (het domein waarop de organisatie feitelijk actief is) (Greenley e.a. 1973). Het gerealiseerde domein van een welzijnsorganisatie en de resulterende operationele samenwerkingsrelaties kunnen afwijken van de domeinaanspraken die samenhangen met het statuut van de organisatie.

De samenwerkingsrelaties van organisaties met eenzelfde formele functieomschrijving hoeven dus niet per se gelijkend te zijn. De formele functieomschrijving brengt een bepaald patroon van afhankelijkheidsrelaties en geïnstitutionaliseerde rolverwachtingen met zich mee, maar onder druk van lokale factoren kunnen organisaties daar eventueel van afwijken. Met behulp van netwerkanalyse zal in deze bijdrage worden nagegaan in welke mate organisaties met eenzelfde statuut gelijkende patronen van samenwerking vertonen. Gebruikmakend van netwerkanalytische technieken gaan we na hoe patronen van relaties tussen organisaties vorm krijgen op basis van de rolverwachtingen gekoppeld aan het statuut van een welzijnsorganisatie. Dit is niet de meest gangbare benadering in het netwerkanalytische onderzoek. Door een sterke structuralistische erfenis heeft het netwerkanalytisch onderzoek tot op heden meer aandacht gehad voor het effect van relaties op het functioneren van de organisatie, dan voor de manier waarop patronen van relaties tot stand komen (Borgatti 2003). In deze bijdrage wordt het effect van relaties op het al dan niet efficiënt functioneren van de organisatie buiten beschouwing gelaten, en wordt de aandacht gericht op het verklaren van patronen van relaties. Het verklaren van patronen van relaties is van belang om na te gaan in welke mate organisaties zelf hun samenwerkingsrelaties vrij kunnen kiezen, om te achterhalen welke factoren de relaties sturen, om aan te tonen dat samenwerkingsrelaties niet louter toevallig zijn en zo dynamiek van netwerken in kaart te brengen. Het verklaren van patronen van relaties houdt ook een meer doorgedreven analyse van netwerken in die toelaat om de beschrijving van netwerken van individuele organisaties te overstijgen.

#### 4. De context van het onderzoek

De data voor deze bijdrage werden verzameld in 2004-2005 in een onderzoek naar samenwerkingsrelaties tussen welzijnsorganisaties. Het onderzoek werd toegespitst op de 'netwerken van rechtstreeks toegankelijke jeugdhulpverlening' zoals deze in de op til zijnde hervorming van de jeugdhulpverlening worden omschreven. Voor het afbakenen van de netwerken werd vertrokken vanuit een nominalistische benadering; d.w.z. dat de netwerken afgebakend werden op basis van een door de onderzoeker gedefinieerd conceptueel kader (Laumann & Prensky 1983); organisaties worden daarbij geselecteerd op basis van individuele kenmerken, waardoor de samenwerkingsrelaties en de deelname in bepaalde activiteiten van de organisaties vrij kunnen variëren.

De buitengrens van een netwerk wordt doorgaans afgebakend aan de hand van een functioneel en een geografisch criterium (Lauman, Galaskiewicz & Marsden 1978). Voor de geografische afbakening werden de regio's voor het algemeen welzijnswerk gebruikt, omdat uit interviews met sleutelpersonen was gebleken dat deze sterk aansluiten bij bestaande samenwerkingsverbanden. Van de twintig regio's voor het algemeen welzijnswerk in Vlaanderen werden er tien geselecteerd voor het onderzoek. Selectie van deze tien regio's was niet volledig aselekt maar gebaseerd op een 'convenience sample' rekening houdend met een aantal praktische overwegingen. De representativiteit naar alle regio's is strikt genomen dus niet gegarandeerd. Functioneel worden de netwerken afgebakend als 'die organisaties met de betreffende regio als werkingsgebied die rechtstreeks toegankelijke hulpverlening aanbieden aan de doelgroep van minderjarigen en hun leefomgeving.' Rechtstreeks toegankelijke hulpverlening wordt voor het huidige onderzoek gedefinieerd als die hulpverlening die niet afhankelijk is van doorverwijzing door het comité voor bijzondere jeugdzorg, de jeugdrechtsbank of het Vlaams Fonds. Deze afbakening van de netwerken is sterk geïnspireerd op maar niet identiek aan de netwerken rechtstreeks toegankelijke jeugdhulpverlening zoals ze in de op til zijnde hervorming van de jeugdhulpverlening worden omschreven. Verschillende types van organisaties zijn actief binnen de hier gehanteerde definitie van rechtstreeks toegankelijke jeugdhulpverlening.

Voor het algemeen welzijnswerk gaat het om de autonome centra voor maatschappelijk werk en hun deelwerkingen. De meest relevante deelwerkingen zijn de jongerenadviescentra. In jongerenadviescentra kunnen jongeren tussen de leeftijd van 12 en 25 terecht voor informatie, advies en hulpverlening (Jongerenadviescentra 2005). Naast de jongerenadviescentra zijn ook de crisisopvang, slachtofferhulp, centra voor integrale gezinszorg, ambulante drughulpverlening, neutrale bezoekeruimtes en allerhande opvangcentra relevante deelwerkingen die geregeld met jongeren in contact komen.

Kind en Gezin heeft verschillende organisatietypes die rechtstreeks toegankelijke hulpverlening aanbieden aan minderjarigen. Via consultatiebureaus ver-

bonden aan regiohuizen doet Kind en Gezin preventief onderzoek bij kinderen van 0-3 jaar, en ouders kunnen er terecht met allerhande vragen in verband met opvoeding en gezondheid. Deze consultatiebureaus komen in contact met de volledige populatie van pasgeboren kinderen. Inloopteams zijn vooral actief in regio's met een hoog percentage kansarme ouders en werken met groepen ouders rond hun vragen in verband met de zorg en de opvoeding van hun kinderen. In centra voor kinderzorg en gezinsondersteuning kunnen gezinnen met kinderen van 0-12 jaar tijdelijk terecht om een moeilijke periode in de opvoeding door te komen. De diensten voor gezinsondersteunende pleegzorg begeleiden en ondersteunen gezinnen met kinderen tussen 0 en 12 jaar om moeilijke periodes in de opvoeding door te komen, via tijdelijk verblijf van het kind in een pleeggezin. Bij de vertrouwenscentra voor kindermishandeling ten slotte kunnen gevallen van kindermishandeling gemeld worden en kan men terecht voor info en hulp (Kind en Gezin 2005).

Van het onderwijs werden de scholen op zich niet bevraagd omdat zij in strikte zin geen hulpverlening aanbieden, maar wel werden de centra voor leerlingenbegeleiding bevraagd. De centra voor leerlingenbegeleiding zijn actief op vier domeinen: het leren en studeren, de onderwijsloopbaan, preventieve gezondheidszorg en het psychisch en sociaal functioneren van de leerlingen. Ieder onderwijsnet (vrij onderwijs, gemeenschapsonderwijs en provinciaal en stedelijk onderwijs) organiseert zijn eigen centra voor leerlingenbegeleiding (Vlaamse gemeenschap 2005a). In zekere zin kunnen de centra voor leerlingenbegeleiding beschouwd worden als de instantie die het werk van Kind en Gezin verderzet voor de oudere kinderen (De Fever 2001), de centra voor leerlingenbegeleiding bereiken immers de volledige populatie van schoolgaande kinderen.

Uit de geestelijke gezondheidszorg werden de centra voor geestelijke gezondheidszorg bevraagd. In deze centra voor geestelijke gezondheidszorg kan men terecht voor ambulante gespecialiseerde hulp bij problemen van psychische, relationele of psychosomatische aard (Vlaamse gemeenschap 2005b). De centra voor geestelijke gezondheidszorg treden op als tweedelijnsdiensten, ze nemen een plaats in tussen de eerstelijnsvoorzieningen die meer op preventie gericht zijn (bijvoorbeeld de centra voor algemeen welzijnswerk; de consultatiebureaus van Kind en Gezin, ...) en voorzieningen van de derde lijn uit de bijzondere jeugdbijstand of de kinderpsychiatrie (De Fever 2001). Naast de centra voor geestelijke gezondheidszorg werden ook centra die ambulante drughulpverlening aanbieden aan jongeren in het onderzoek opgenomen.

De centra voor ambulante revalidatie werden in het onderzoek opgenomen omdat uit de gesprekken met sleutelpersonen naar voor kwam dat deze een belangrijke rol spelen in de hulpverlening. Deze centra streven via een multidisciplinaire behandeling en revalidatie naar de integratie van personen met diverse ontwikkelingsstoornissen (Federatie van centra voor ambulante revali-



datie 2005). Deze centra nemen een positie in op de tweede lijn in die zin dat ze ingeschakeld worden na doorverwijzing van een arts.

Van de bijzondere jeugdzorg wordt enkel het comité voor bijzondere jeugdzorg opgenomen als toegangspoort tot de niet rechtstreeks toegankelijke jeugdzorg. Deze centra vervullen een bijzondere rol binnen de netwerken omdat zij de toegangspoort vormen tot meer ingrijpende vormen van hulpverlening, zij vervullen de rol van 'people processing organization' (Hasenfeld 1972). Pas wanneer het comité voor bijzondere jeugdzorg van oordeel is dat een bepaalde situatie voldoende ernstig is, kunnen bepaalde meer ingrijpende vormen van hulpverlening worden ingeroepen (De Fever 2001).

Tabel 2 is een weergave van het aantal organisaties per categorie. Hoewel statuut en functie van de organisatie grotendeels gelijklopend zijn, zijn er toch een aantal verschillen en in die situatie groeperen we volgens de functie die organisaties vervullen. Ieder onderwijsnet heeft bijvoorbeeld zijn eigen centra voor leerlingenbegeleiding, en in een strikte definitie zijn dit allemaal verschillende statuten. Toch vervullen al deze centra dezelfde functie als centrum voor leerlingenbegeleiding en zullen we ze op die manier groeperen. Ook de centra voor kindzorg en gezinsondersteuning van Kind en Gezin en de Centra voor integrale gezinszorg worden in één categorie ondergebracht omdat zij eenzelfde functie van intensieve gezinsondersteuning vervullen. Ook werden alle voorzieningen uit het algemeen welzijnswerk die niet specifiek gericht zijn op jongeren in één categorie ondergebracht. In het vervolg van de tekst zullen we aan deze categorieën van organisaties refereren als organisatietypes.

**Tabel 1.** Frequenties van types van organisaties.

Type organisatie	Aantal
Algemeen welzijnswerk specifiek voor jongeren	36
Algemeen welzijnswerk niet specifiek voor jongeren	77
Centra voor geestelijke gezondheidszorg	26
Centra voor ambulante drugsbegeleiding	15
Centra voor leerlingenbegeleiding	78
Comité voor bijzondere jeugdzorg	14
Regiohuizen en inloopteams Kind en Gezin	33
Centra voor kindzorg en gezinsondersteuning en centra voor integrale gezinsbegeleiding	24
Vertrouwenscentra kindermishandeling	11
Diensten voor gezinsondersteunende pleegzorg	13
Revalidatiecentra	23
<b>Totaal</b>	<b>350</b>

**Tabel 2.** Overzicht van de responsrate in verschillende regio's.

Regio	Aantal organisaties	Respons organisaties	Respons respondenten
Midden West-Vlaanderen	32	91%	78%
Dendermonde	27	81%	78%
Mechelen	48	75%	65%
Hageland	29	83%	76%
Westhoek	25	80%	65%
Gent	46	54%	45%
West-Brabant en Dender	33	64%	61%
Kortrijk	40	75%	70%
Kempen	39	72%	69%
Waasland	30	67%	63%
Gemiddeld	35	74%	67%

Ook de instroom of de toeleiding naar de vrij toegankelijke jeugdzorg werd bevraagd. We vroegen iedere organisatie aan te duiden in welke mate zij cliënten doorverwezen krijgen van of via het jeugdwerk (jeugdbewegingen, speelpleinwerking, jeugdhuis, sportclubs, ...), onderwijs (leerkrachten, zorgcoördinatoren, ...), politie en huisartsen. Dat brengt het totale aantal categorieën op vijftien. Dit aantal categorieën is vrij groot, zeker in verhouding tot de grootte van de netwerken, in sommige netwerken wordt het aantal actoren ternauwernood gehalveerd.

## 5. De data

De bevraging is gebeurd door middel van een post-enquête. Het vragenformulier voor iedere organisatie bevat een lijst van alle andere organisaties in de rechtstreeks toegankelijke jeugdhulpverlening binnen de regio waartoe de organisatie behoort. Organisaties werd gevraagd aan te duiden hoe vaak (nooit, één keer per jaar, meerdere keren per jaar, één keer per maand, meerdere keren per maand) zij cliënten doorverwijzen of doorverwezen krijgen van elk van de andere organisaties uit de regio. In iedere organisatie werd gevraagd de enquête te laten invullen door de coördinator en één ander – door de organisatie zelf aan te duiden – personeelslid met een 'boundary spanning functie' (Calloway, Morrissey & Paulson 1993; Aldrich & Herker 1977) en goed zicht op de samenwerkingsrelaties. Vanwege de grote verscheidenheid aan organisaties werd de 'boundary spanner' niet door de onderzoekers gedefinieerd. De ge-

middelste correlatie tussen de antwoorden van de coördinator en personeel bedraagt .70. Omdat we er van uitgaan dat er relaties kunnen bestaan waar de coördinator of het personeelslid niet van op de hoogte is, worden de antwoorden van de coördinator en de antwoorden van het personeelslid samengenomen tot hun maximale waarde.

Over alle netwerken heen werd een gemiddelde respons rate van 74% gerealiseerd op het niveau van de organisaties, d.w.z. dat we voor 74% van alle organisaties ten minste over één ingevulde vragenlijst beschikken. In de regio Gent lag de respons voor het onderzoek een stuk lager (54% op niveau van de organisaties en slechts 45% op niveau van de respondenten). De data voor deze regio kunnen niet als representatief worden beschouwd en zullen dan ook niet gebruikt worden voor de verdere analyses, vandaar dat het aantal netwerken in de analyses beperkt is tot negen in plaats van tien.

Voor het bevragen van de relaties van doorverwijzing werd elke organisatie gevraagd naar wie zij cliënten doorverwijzen en van wie zij cliënten doorverwezen krijgen. Wanneer deze twee gegevensbronnen gecombineerd worden dan blijkt dat ongeveer 60% van alle gerapporteerde doorverwijzingsrelaties ook bevestigd wordt door de ontvangende partij. Dit is iets lager dan de resultaten gerapporteerd in ander onderzoek (Calloway e.a. 1993; Banaszak-Holl e.a. 1998). In deze bijdrage kiezen we er voor verder te werken met alle gerapporteerde relaties, ook zij die niet door de tegenpartij worden bevestigd, hoofdzakelijk omdat het percentage bevestigde relaties varieert met de functie van de organisatie.<sup>1</sup> Door het werken met enkel de bevestigde relaties zouden we een deel van de reële relaties negeren, en de proportie genegeerde relaties zal verband houden met de rol en functie van de organisatie. We kiezen er daarom voor te werken met alle gerapporteerde, ook onbevestigde relaties, wat het risico met zich meebrengt dat een deel van de gerapporteerde relaties in de praktijk niet werd gerealiseerd. In deze werkwijze worden de gegevens over de samenwerking van een ontbrekende organisatie ingevuld met behulp van de gegevens die we verkregen hebben over deze organisatie van de andere organisaties.

Voor de analyses in deze bijdrage beschouwen we het voorkomen van een doorverwijzing eenmaal per jaar als voldoende voor het bestaan van een doorverwijzingsrelatie. Hoewel de vraag kan gesteld worden of één doorverwijzing per jaar kan gezien worden als betekenisvolle samenwerking, wijst een eenmalige doorverwijzing alleszins op het bewustzijn van de aanwezigheid van de andere organisatie en op enige bereidheid tot samenwerking. Vooral een totale afwezigheid van doorverwijzing kan wijzen op breuken in het hulpverleningsnetwerk. Het al dan niet voorkomen van doorverwijzing is in die zin meer betekenisvol dan gradaties in de sterkte van de relatie.

## 6. Analyses en resultaten

In een eerste stap van de analyses onderzoeken we in welke mate organisaties van hetzelfde type gelijkaardige posities innemen in de netwerken. Met behulp van variantie – analyse gaan we na in welke mate de centraliteitsscore van de organisatie kan verklaard worden aan de hand van het type organisatie waartoe de organisatie behoort. In een tweede stap van de analyse onderzoeken we – binnen de negen bestudeerde netwerken afzonderlijk en met behulp van blockmodellering – in welke mate organisaties van hetzelfde type gelijkaardige doorverwijzingsrelaties hebben. Deze analyses moeten per netwerk afzonderlijk gebeuren omdat de gebruikte software tot op heden niet toelaat dergelijke analyses voor verschillende netwerken gelijktijdig te doen. In een volgende stap in de analyses onderzoeken we in hoeverre de relaties tussen types van organisaties en de posities van types van organisaties vergelijkbaar zijn tussen de verschillende netwerken. In een laatste stap trachten we uit de negen gegenereerde blokmodellen ook een gemiddeld blokmodel te berekenen dat de gemiddelde relaties tussen types van organisaties weergeeft.

### 6.1 Nemen organisaties met eenzelfde statuut gelijkaardige posities in in de netwerken?

Om na te gaan in welke mate organisaties met eenzelfde statuut gelijkaardige posities in de netwerken innemen, wordt een variantie-analyse uitgevoerd met het statuut van de organisatie als onafhankelijke variabele, en de genormaliseerde centraliteitsscores van de organisaties als afhankelijke. De centraliteitsscores werden berekend in Ucinet (Borgatti, Everett & Freeman 1992), genormaliseerde centraliteitsscores worden gebruikt omdat deze toelaten om centraliteitsscores uit netwerken van een verschillende grootte met elkaar te vergelijken. De genormaliseerde in- of outdegree is het aantal inkomende of uitgaande relaties ten opzichte van het totale aantal organisaties in het netwerk; een genormaliseerde indegree van .36 betekent dat dat type van organisatie gemiddeld cliënten doorverwezen krijgt van 36% van alle andere organisaties in het netwerk. De genormaliseerde betweenness geeft weer hoe vaak een organisatietype gelegen is op de kortste weg tussen twee andere organisatietypes, hoe vaak een organisatietype de verbinding vormt tussen twee andere organisaties.

Uit de analyses blijkt dat voor de ‘degree centraliteit’ een belangrijk deel van de variatie (38% en 49%) zich bevindt tussen de types van organisaties: er is variatie binnen organisaties van hetzelfde type, maar aan de hand van het statuut van de organisaties kan een zeer belangrijk deel van de variatie in centraliteitsscores verklaard worden. Deze resultaten wijzen er op dat de centraliteit van een organisatie in het netwerk in belangrijke mate bepaald wordt door haar statuut. Het aantal inkomende verwijzingen, de instroom van cliën-

**Tabel 3.** De centraliteit van verschillende organisatietypes.

Variantiecomponenten	Indegree		Outdegree		Betweenness		Ratio in/out
	SSQ	Df	SSQ	Df	Gem	Std Afw	
Variante tussen types van organisaties	26039	14	14372	14	209.90	14	
Variante binnen types van organisaties	27329	325	23490	325	677.69	325	
Totale variantie	53369	339	37863	339	887.59	339	
F-waarde	22.12***		14.20***		7.19***		
<b>Gemiddelden per type van organisatie</b>	<b>Gem</b>	<b>Std Afw</b>	<b>Gem</b>	<b>Std Afw</b>	<b>Gem</b>	<b>Std Afw</b>	<b>Gem</b>
Algemeen welzijnswerk specifiek voor jongeren	22.18	8.82	18.10	6.88	1.02	1.19	1.23
Algemeen welzijnswerk niet-specifiek jongeren	20.35	9.01	17.07	8.47	1.07	1.60	1.19
Centra voor geestelijke gezondheidszorg	30.47	9.52	21.98	8.13	1.64	1.29	1.39
Centra ambulante drugsbegeleiding	19.09	5.75	10.98	3.21	.63	.42	1.74
Centra voor leerlingenbegeleiding	22.90	10.13	22.81	8.82	1.20	1.25	1.00
Comité bijzondere jeugdzorg	36.74	16.46	34.72	17.56	4.04	3.45	1.06
Regiohuizen en inloopteams Kind en Gezin	16.76	7.60	18.27	7.74	1.08	1.62	.92
Centra voor kinderzorg en gezinsondersteuning en centra voor integrale gezinszorg	22.20	10.98	16.46	9.16	1.50	1.59	1.35
Vertrouwenscentra kindermishandeling	36.86	14.42	30.41	13.77	2.86	2.15	1.21
Gezinsondersteunende pleegzorg	8.75	4.39	6.69	3.81	.38	.90	1.31
Revalidatiecentra	21.02	7.43	15.35	7.43	.61	.65	1.37
Jeugdwerk	0	0	10.48	3.18	0	0	.10
Onderwijs	0	0	39.07	4.19	0	0	.03
Huisarts	0	0	31.11	5.09	0	0	.03
Politie	0	0	26.13	4.77	0	0	.04

ten naar een organisatie, laat zich beter verklaren door het statuut van de organisatie dan het aantal uitgaande verwijzingsrelaties. Het statuut van de organisatie lijkt dus sterker bepalend voor het aantal organisaties van wie men cliënten ontvangt, dan voor het aantal organisaties naar wie een organisatie zelf verwijst. Voor de betweenness centraliteit ligt de proportie variatie tussen de types van organisaties lager (24%); de mate waarin een organisatie de link is tussen twee andere laat zich dus minder goed verklaren door het statuut van de organisatie, wellicht omdat ook indirecte relaties hier een rol spelen.

Tabel 3 geeft ook een overzicht van de gemiddelde centraliteitscores per type van organisatie en de bijhorende standaardafwijking. De comités voor bijzondere jeugdzorg en de vertrouwenscentra voor kindermishandeling nemen de meest centrale posities in in het netwerk, zowel wat betreft het aantal inkomende als het aantal uitgaande relaties. De diensten voor private gezinsplaatsing hebben de laagste centraliteit en nemen de meest perifere positie in. Tot een verdere bespreking van de posities van types van organisaties komen we verder in de tekst wanneer we komen tot een algemeen model voor de relaties tussen types van organisaties. Relatief de grootste variatie in centraliteitscores binnen types van organisaties vinden we bij de gezinsondersteunende pleegzorg en de centra voor kinderzorg en gezinsondersteuning, de kleinste variatie vinden we bij de centra voor geestelijke gezondheidszorg en de centra voor ambulante drugsbegeleiding, al zijn de verschillen in de variatie niet zo groot.

## 6.2 Hebben organisaties van hetzelfde type een gelijkend patroon van samenwerkingsrelaties?

Om na te gaan in welke mate organisaties met eenzelfde statuut gelijkaardige relaties van doorverwijzing hebben, maken we gebruik van de techniek 'blockmodelling'. Deze netwerkanalytische techniek leent zich uitstekend voor het opsporen en identificeren van rollen en posities, omdat een rol of rolset gepaard gaat met een specifiek patroon van relaties tegenover andere sociale actoren (De Nooy, Mrvar & Batagelj 2005; White e.a. 1976). De rol van leerkracht wordt bijvoorbeeld gedefinieerd door het geheel van relaties tegenover leerlingen, ouders, directie en collega's. De rol van een comité voor bijzondere jeugdzorg wordt gedefinieerd door de specifieke set van relaties tegenover de andere organisaties binnen de jeugdhulpverlening en de cliënten.

Actoren met eenzelfde rol in het netwerk kunnen opgespoord worden door op zoek te gaan naar groepen van regulier equivalente actoren. Twee actoren zijn regulier equivalent indien ze dezelfde relatie hebben tot dezelfde categorieën van – niet noodzakelijk identieke – actoren. Twee centra voor leerlingenbegeleiding, in verschillende locaties, zijn regulier equivalent als ze dezelfde relaties hebben tot dezelfde categorieën van organisaties. Een centrum voor leer-

lingenbegeleiding in gemeente A bijvoorbeeld zal doorverwijzen naar een centrum geestelijke gezondheidszorg in gemeente A, terwijl een centrum voor leerlingenbegeleiding in gemeente B zal doorverwijzen naar een centrum voor geestelijke gezondheidszorg in gemeente B. Deze twee centra voor leerlingenbegeleiding zijn regulier equivalent en vervullen eenzelfde rol.

De analyses voor het onderzoeken van de reguliere equivalentie worden gedaan met de netwerkanalytische software PAJEK (De Nooy e.a. 2005). Deze software laat toe om de adequaatheid van vooraf gedefinieerde equivalentieblokken te testen, in plaats van equivalente blokken inductief uit de data af te leiden. Wel moeten de analyses per netwerk afzonderlijk gebeuren omdat de software niet toelaat de analyse gelijktijdig voor meerdere netwerken te doen. We definiëren een model met types van organisatie (Centrum Geestelijke Gezondheidszorg, Centrum voor LeerlingenBegeleiding, JongerenAdviesCentrum, ...) als blokken van regulier equivalente actoren; we veronderstellen dat organisaties met eenzelfde functie gelijkaardige relaties hebben tot andere categorieën van actoren, en we maken – op basis van de data – een schatting van de relaties tussen de types van organisaties. De relaties tussen de types van organisaties worden gecategoriseerd als: een nulrelatie (er zijn geen relaties tussen organisaties van deze types), een reguliere relatie (iedere organisatie van type A heeft relaties met ten minste één organisatie van type B), of een complete relatie (iedere organisatie van type A heeft relaties met alle organisaties van type B). Deze analyses resulteren in afzonderlijke blokmodellen voor ieder netwerk, er kan nagegaan worden hoe goed het blokmodel overeenstemt met de feitelijke data.

**Tabel 4.** Beoordeling van de model fit.

	Model Error	Matrix grootte	Percent fout
Midden-West Vlaanderen	80	32	7.81
Dendermonde	102	32	9.96
Mechelen	311	52	11.50
Hageland	79	33	7.25
Westhoek	63	29	4.28
Kortrijk	217	44	11.21
Kempen	153	43	8.27
West-Brabant en Dender	220	37	16.07
Waasland	147	34	12.71
Gemiddeld			9.90

Tabel 4 toont de foutenratio van de blokmodellen, deze geven weer hoe vaak een foute voorspelling wordt gemaakt indien getracht wordt het al dan niet

voorkomen van een relatie tussen twee organisaties te voorspellen op basis van het type van organisatie waartoe de respectievelijke organisaties behoren. Het aantal fouten wordt berekend door de geschatte waarden voor de relaties tussen de blokken in te voeren in de oorspronkelijke matrices, en te berekenen hoe vaak de gerapporteerde waarde afwijkt van deze geschatte blokwaarden.

Tabel 4 laat zien dat de blokmodellen op basis van de functie van de organisatie een goede fit met de data vertonen: de reële gerapporteerde matrices wijken gemiddeld slechts in 10% van de cellen af van de ideale matrices. Wanneer het al dan niet voorkomen van een relatie tussen twee organisaties wordt voorspeld op basis van het type waartoe de respectievelijke organisaties behoren, dan wordt in 90% van de gevallen een juiste voorspelling gemaakt. Deze resultaten wijzen er op dat – binnen eenzelfde netwerk – organisaties van hetzelfde type er sterk gelijkaardige samenwerkingsrelaties op nahouden.

De foutenratio van de blokmodellen verschilt evenwel tussen de verschillende netwerken; het blokmodel in de regio westhoek past bijzonder goed, terwijl in de regio West-Brabant en Dender de relaties tussen organisaties zich minder gemakkelijk laten verklaren door het statuut van de organisaties. Dit wijst op de invloed van lokale factoren die er voor zorgen dat organisaties van eenzelfde type toch een verschillend patroon van samenwerkingsrelaties gaan ontwikkelen. De grote foutenmarge in de regio West-Brabant en Dender is mogelijks te verklaren door de ietwat vreemde samenstelling van de regio (de regio omvat bijvoorbeeld gemeenten uit drie gerechtelijke arrondissementen). Een individuele verklaring voor de foutenmarge in iedere regio zou ons te ver leiden, maar deze resultaten tonen aan dat lokale factoren – zij het in beperkte mate – een rol spelen. Het is opvallend dat de grote netwerken ook procentueel een grotere afwijking laten zien. Dit kan ten dele verklaard worden door het grotere aantal organisaties per categorie in grote netwerken; hoe groter het aantal organisaties binnen één categorie, hoe meer mogelijkheid tot variatie.

Uit inspectie van de foutenmatrices (niet weergegeven) blijkt dat het grootste aantal fouten binnen netwerken, rekening houdend met het aantal organisaties per categorie, zich voordoet bij de relaties van en naar de centra voor ambulante drugbegeleiding en de regiohuizen en inloopteams Kind en Gezin. Binnen deze types van organisaties is er het meeste variatie in de samenwerkingsrelaties, deze types van organisaties lijken hun samenwerkingsrelaties flexibel aan te passen aan lokale invloeden. Het feit dat regiohuizen en inloopteams in één categorie werden ondergebracht kan echter ook een verklaring zijn voor de grotere variatie binnen deze categorie. De variatie in de samenwerkingsrelaties is het meest gering bij de centra voor leerlingenbegeleiding en de centra voor geestelijke gezondheidszorg.



### 6.3 Zijn de relaties tussen types van organisaties gelijkend in de verschillende netwerken?

In een volgende stap van de analyses wordt nagegaan in hoeverre de relaties tussen types van organisaties variëren tussen de verschillende netwerken. De tabel in bijlage geeft een samenvatting van de negen gegenereerde blokmodellen. Per relatie tussen twee types van organisaties wordt weergegeven in hoeveel netwerken de relatie bestaat (als een reguliere of complete relatie werd geschat) en in hoeveel netwerken ze niet bestaat (als een nulrelatie werd geschat).

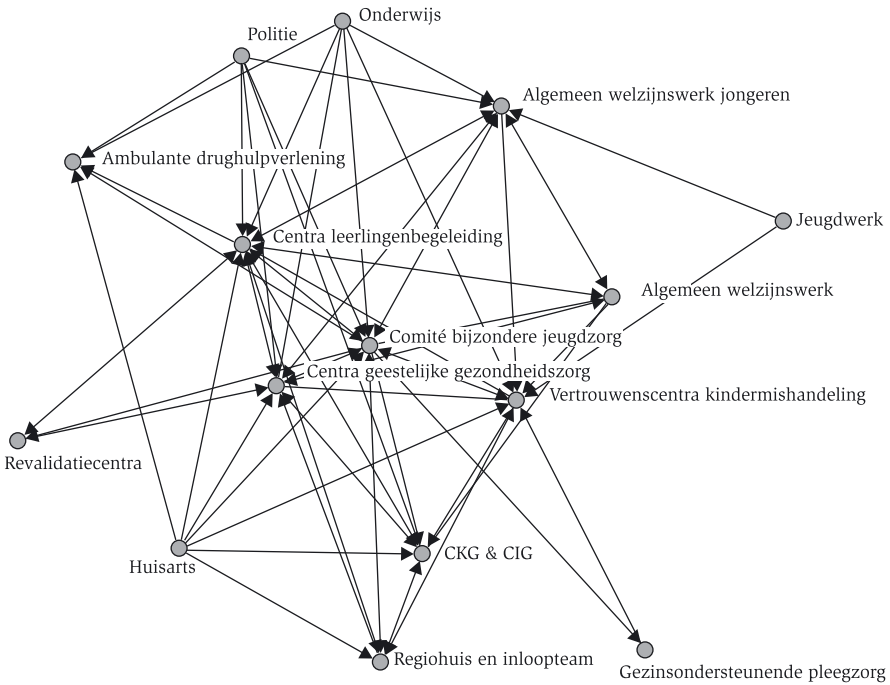
Om een beeld te krijgen van de variatie tussen de netwerken wordt gekeken naar de proporties successen en mislukkingen (aanwezigheid of afwezigheid van een relatie tussen twee types van organisaties). De variatie is het grootst wanneer de proportie schommelt rond 0,5, en de variatie wordt kleiner naarmate de proportie evolueert in de richting van extreme waarden 0 of 1. We nemen voor alle relaties de grootste of kleinste proportie en berekenen de gemiddelde grootte van deze grootste en kleinste proportie. De doorverwijzing naar de toeleiders wordt buiten beschouwing gelaten omdat hierin door het opzet van het onderzoek geen variatie mogelijk is. De gemiddelde grootste en kleinste proportie over alle relaties heen bedragen respectievelijk 0.80 en 0.20; voor de gemiddelde relatie tussen twee organisatietypes wijst 80% van de netwerken in één richting terwijl 20% van de cases in de tegenovergestelde richting wijst. De gemiddelde relatie tussen twee types van organisaties bestaat in 80% van de bestudeerde netwerken wel (niet), in 20% van de bestudeerde netwerken bestaat zij niet (wel). Deze resultaten wijzen er op dat de relaties van doorverwijzing tussen types van organisaties sterk gelijkend zijn, ook tussen verschillende netwerken.

De hoeveelheid variatie tussen de netwerken verschilt naargelang het type van organisatie. De variatie tussen de netwerken is het grootst voor de relaties van en naar de centra voor ambulante drugbegeleiding en de regiohuizen en inloopteams van Kind en Gezin. De variatie tussen de netwerken is het kleinst voor de relaties van en naar de centra geestelijke gezondheidszorg en de comités voor bijzondere jeugdzorg.

## 7. Een gemiddeld blokmodel

De resultaten van voorgaande analyses wijzen er op dat de relaties van doorverwijzing in belangrijke mate bepaald worden door het type van de organisatie; de relaties van organisaties van hetzelfde type zijn sterk gelijkend, zowel binnen als tussen de verschillende bestudeerde netwerken. Deze resultaten rechtvaardigen de constructie van een gemiddeld blokmodel dat weergeeft hoe

de relaties tussen types van organisaties er uit zien in het gemiddelde netwerk. Voor de constructie van het gemiddeld blokmodel berekenen we de significantie van een relatie tussen twee types van organisaties uit de tabel in bijlage. We toetsen de significantie van de steekproefaantallen tegenover de nulhypothese die stelt dat de proportie in de populatie 0.5 is. De nulhypothese stelt dat er in de populatie niet systematisch een relatie noch afwezigheid van relatie is tussen twee types van organisaties. Bij een enkelzijdige toets en een significantieniveau van 0.10 in de binomiaalverdeling moet een relatie tussen twee soorten hulpverlening in zeven van de negen netwerken voorkomen om significant te zijn. Figuur 1 is een sociogram waarin de significante relaties tussen types van organisaties worden weergegeven. Het significant zijn van een relatie betekent dat we met grote waarschijnlijkheid kunnen stellen dat er in de populatie een meer dan toevallige relatie bestaat tussen deze twee types van organisaties.



**Figuur 1.** Sociogram van significante relaties tussen organisatietypes.

Enkele bemerkingen dienen te worden gemaakt bij het sociogram. Het bestaan van een relatie tussen organisatietype A en type B op zich betekent dat iedere organisatie van type A cliënten doorverwijst of cliënten doorverwezen krijgt van ten minste één organisatie van type B. Bovenstaand gemiddeld blokmodel en sociogram biedt een grote meerwaarde omdat het een zeer sterke samen-

vatting van informatie inhoudt. Niet alleen wordt door te werken met types van organisaties het aantal actoren in het netwerk sterk gereduceerd, op basis van de negen bestudeerde netwerken kunnen veralgemenende uitspraken worden gedaan over de relaties tussen de types van organisaties. Het sociogram brengt het gangbare rolpatroon voor types van organisaties in beeld; het gemiddelde revalidatiecentrum in een netwerk rechtstreeks toegankelijke jeugdhulpverlening bijvoorbeeld krijgt cliënten doorverwezen van ten minste één centrum geestelijke gezondheidszorg, ten minste één centrum voor leerlingenbegeleiding en ten minste één comité voor bijzondere jeugdzorg. Zelf verwijst het gemiddelde revalidatiecentrum in een netwerk rechtstreeks toegankelijke jeugdhulpverlening cliënten door naar ten minste één centrum geestelijke gezondheidszorg en ten minste één centrum voor leerlingenbegeleiding.

Samenwerkingsrelaties tussen organisaties van hetzelfde type werden omwille van de overzichtelijkheid niet aangeduid in bovenstaand sociogram, maar significante relaties bestaan binnen het algemeen welzijnswerk niet specifiek gericht op jongeren, de centra voor geestelijke gezondheidszorg, de centra voor leerlingenbegeleiding, en de regiohuizen Kind en Gezin. Binnen deze sectoren verwijst dus iedere organisatie cliënten door naar ten minste één andere organisatie van hetzelfde type.

Op basis van het sociogram en de resultaten in tabel 3 kunnen we de positie van types van organisaties bespreken. Het is opvallend in het sociogram dat er duidelijk vier centrale types van organisaties zijn in het netwerk; de comités voor bijzondere jeugdzorg, de centra voor leerlingenbegeleiding, de centra voor geestelijke gezondheidszorg en de vertrouwenscentra kindermishandeling. De centraliteit van deze organisatietypes wordt ook ondersteund door de gegevens in tabel 3. De comités voor bijzondere jeugdzorg zijn, wellicht door hun bijzondere functie, verbonden met alle andere vormen van hulpverlening. De centra voor geestelijke gezondheidszorg, centra voor leerlingenbegeleiding en de vertrouwenscentra danken hun centrale posities wellicht ten dele aan het feit dat zij werken met zowel oudere als jongere kinderen. Onder in het sociogram vinden we de hulpverlening die hoofdzakelijk in contact komt met de jongere leeftijdsgroepen binnen de jeugdhulpverlening (regiohuizen en inloopteams Kind en Gezin, centra voor kinderzorg en gezinsondersteuning), boven de groep van centrale organisaties vinden we de hulpverlening gericht op de oudere leeftijdsgroepen (jongerenadviescentra, ambulante drughulpverlening).

In tabel 3 hebben we ook de ratio van de inkomende op de uitgaande relaties van doorverwijzing berekend. Organisatietypes met een instroom die breder is dan de uitstroom hebben een kanaliserende functie; zij ontvangen cliënten van een zeer brede waaier van organisaties en zelf verwijzen zij cliënten naar een beperkter aantal organisaties. De populatie van cliënten wordt op deze manier toegeleid naar een beperkter of meer specifiek hulpverleningsaanbod, hier ontstaat een trechtereffect. Deze kanaliserende functie is het meest uitge-

sproken voor de centra voor ambulante drugbegeleiding; deze centra hebben veel meer inkomende dan uitgaande relaties van doorverwijzing, en fungeren als een soort eindpunt in de vrij toegankelijke jeugdhulpverlening. Ook de centra voor geestelijke gezondheidszorg en de revalidatiecentra, niet toevallig de tweedelijnsdiensten, vervullen een duidelijke kanaliserende functie.

Organisatietypes waar de uitstroom breder is dan de instroom hebben een distribuerende functie: zij ontvangen cliënten van een beperkt aantal organisaties maar verwijzen cliënten door naar een brede waaier van organisaties. De populatie van cliënten wordt op deze manier toegeleid en verspreid naar een zeer breed en gevarieerd aanbod van hulpverlening. De distribuerende functie is natuurlijk zeer duidelijk aanwezig voor de toeleiders naar de vrij toegankelijke jeugdhulpverlening. Het onderwijs komt in deze studie naar voor als de meest belangrijke toeleider naar de rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp en realiseert doorverwijzing naar verschillende vormen van hulpverlening. Het jeugdwerk daarentegen wordt het minst geciteerd als doorverwijzer en verwijst enkel naar het algemeen welzijnswerk specifiek voor jongeren en de vertrouwenscentra kindermishandeling. Naast de toeleiders hebben ook de regiohuizen Kind en Gezin en de centra voor leerlingenbegeleiding een lage ratio indegree/outdegree wat wijst op een distribuerende functie. Deze types van organisaties komen vanuit hun eigen werking in contact met de volledige populatie van kinderen en verspreiden deze over een breed gamma van hulpverlening.

Betweenness geeft weer hoe vaak een organisatie gelegen is op de kortste weg tussen twee andere organisaties, hoe vaak een organisatie de verbinding vormt tussen twee andere organisaties. Ook hier weer blijkt de centrale rol van vooral de comités voor bijzondere jeugdzorg en de vertrouwenscentra kindermishandeling. De centra voor gezinsondersteunende pleegzorg, de revalidatiecentra en de centra voor ambulante drugbegeleiding daarentegen vormen zeer zelden de schakel tussen twee andere organisaties. Binnen de rechtstreeks toegankelijke jeugdhulpverlening vormen zij zowat de eindstations.

De densiteit van het netwerk als geheel bedraagt 36%; 36% van alle mogelijke samenwerkingsrelaties tussen types van organisaties wordt ook in de praktijk gerealiseerd. Het is op zich moeilijk te beoordelen of dit (te) weinig of (te) veel is. Om een integraal hulpverleningsaanbod te realiseren is het van belang dat er relaties bestaan tussen de verschillende organisatietypes, maar doorverwijzingsrelaties tussen alle types van hulpverlening zijn wellicht ook niet zinvol noch wenselijk. De wenselijkheid van een relatie tussen twee organisatietypes wordt best paarsgewijs bekeken. In dit verband dient te worden opgemerkt dat het netwerk bestaat uit slechts één (zwakke) component; het netwerk vormt één geheel, er doen zich geen breuken voor. Wanneer er geen rekening wordt gehouden met de richting van de relaties dan kan men van het ene organisatietype naar alle andere. Wanneer wel rekening wordt gehouden

met de richting van de relaties dan valt op dat vanuit de ambulante drughulpverlening geen doorverwijzingen meer worden gerealiseerd naar de andere organisaties in de rechtstreeks toegankelijke jeugdhulpverlening.

## 8. Besluit

In deze bijdrage hebben we getracht het gangbare patroon van relaties tussen types van organisaties in de vrij toegankelijke jeugdhulpverlening in Vlaanderen in kaart te brengen. Het kan verwacht worden dat organisaties met eenzelfde statuut een gelijkend patroon van doorverwijzingsrelaties zullen vertonen. Bij ieder statuut en formele functieomschrijving hoort immers ook een rol; een geheel van verwachtingen dat gepaard gaat met een bepaalde statuspositie (Merton 1968). Die rol heeft ook een relationele dimensie en geeft aan hoe actoren in relatie staan tot andere actoren (White e.a. 1976). De in- en uitgaande doorverwijzingen tussen welzijnsorganisaties zijn gebaseerd op de rolverwachtingen van deze organisaties ten opzichte van elkaar. Dergelijke verwachtingen omtrent de doorverwijzing en samenwerking kunnen geïnstitutionaliseerd raken en bijdragen of afbreuk doen aan de legitimiteit van de organisatie. Anderzijds kan er door lokale variatie in vraag en aanbod van diensten ook variatie ontstaan in de doorverwijzingsrelaties. In deze bijdrage werd empirisch onderzocht in welke mate organisaties met hetzelfde statuut er gelijkende relaties van doorverwijzing op nahouden.

De resultaten van de verschillende analyses wijzen er op dat de relaties van doorverwijzing van de hier bestudeerde organisaties in zeer belangrijke mate bepaald worden door het statuut van de organisatie. De positie van een organisatie in het netwerk, haar centraliteit, kan in belangrijke mate verklaard worden aan de hand van het statuut van de organisatie. De meest centrale posities in het gemiddelde netwerk rechtstreeks toegankelijke jeugdhulpverlening worden ingenomen door de comités voor bijzondere jeugdzorg, de vertrouwenscentra kindermishandeling, de centra voor geestelijke gezondheidszorg en de centra voor leerlingenbegeleiding. De centra voor ambulante drugbegeleiding en gezinsondersteunende pleegzorg nemen een plaats in aan de rand van het netwerk.

De resultaten van de blockmodeling tonen bovendien aan dat niet alleen de positie maar ook het patroon van doorverwijzingsrelaties sterk gelijkaardig is voor organisaties met eenzelfde statuut. Organisaties die eenzelfde functie vervullen binnen een regionaal netwerk vertonen sterk gelijkaardige samenwerkingsrelaties, organisaties met eenzelfde functie verwijzen cliënten door en krijgen cliënten doorverwezen van dezelfde types van organisaties. Wanneer we het bestaan van een relatie tussen twee organisaties trachten te voorspellen op basis van het type waartoe de organisaties behoren, dan zullen we – geba-

seerd op de relaties tussen types van organisaties in dat netwerk – gemiddeld in negentig procent van de gevallen een juiste voorspelling maken.

Ook wanneer we de resultaten van de blokmodellen voor de verschillende regionale netwerken naast elkaar leggen, zien we dat variatie tussen de netwerken beperkt is en dat de resultaten uit verschillende netwerken grotendeels in dezelfde richting wijzen. Wat betreft het al dan niet bestaan van een relatie tussen twee types van organisaties wijst tachtig procent van de netwerken in eenzelfde richting; de gemiddelde relatie tussen twee types van organisaties bestaat in tachtig procent van de netwerken wel (niet), in twintig procent van de netwerken bestaat zij niet (wel).

De resultaten in deze studie wijzen er op dat organisaties met eenzelfde statuut sterk gelijkende samenwerkingsrelaties hebben, en geven dus meer steun aan de hypothese van isomorfisme in de doorverwijzingsrelaties dan aan de hypothese van situationele gebondenheid. De graad van variatie in de samenwerkingsrelaties varieert evenwel tussen types van organisaties; bij de centra voor geestelijke gezondheidszorg en de comités voor bijzondere jeugdzorg is de eenvormigheid in het patroon van samenwerkingsrelaties het meest uitgesproken, bij de centra voor ambulante drugsbegeleiding werd een veel grotere variatie aangetroffen. Het verwachte rolpatroon voor samenwerkingsrelaties speelt dus wellicht sterker voor sommige types van organisaties dan voor anderen. De resultaten van de analyses wijzen er ook op dat het patroon van samenwerkingsrelaties kan verschillen naargelang de regio. In bepaalde regio's laat het patroon van samenwerkingsrelaties zich minder goed verklaren door de functieomschrijving van de organisaties dan in andere. Dit wijst er op dat het patroon van samenwerkingsrelaties een andere invulling kan krijgen op basis van bijvoorbeeld lokale factoren van vraag en aanbod of historisch gegroeide samenwerkingsverbanden. Er bestaat dus zeker en vast lokale variatie in de samenwerkingsrelaties, zowel binnen als tussen de netwerken, maar deze lokale variatie is eerder beperkt in vergelijking tot de sturende kracht die uitgaat van het statuut van de organisatie. De rolverwachtingen ten aanzien van organisaties met eenzelfde statuut blijken vrij homogeen te zijn, ook over verschillende regio's heen. Relaties tussen welzijnsorganisaties zijn niet zomaar een samenloop van lokale omstandigheden, maar beantwoorden aan een bepaald patroon; in netwerken van welzijnsorganisaties structureren relaties zich op basis van de onderlinge taakverdelingen en wederzijdse afhankelijkheid tussen organisaties.

Op beleidsniveau betekent dit dat er sprake is van een uniformisering en standaardisering in de samenwerkingsrelaties van de hier bestudeerde types van organisaties. Deze resultaten wijzen er op dat de pogingen van de laatste decennia om het welzijnswerk een meer eenvormige structuur te geven niet vergeefs zijn geweest, ook niet wat betreft de samenwerking tussen verschillende organisaties. Dergelijke uniformisering kan een positief effect ressorteren om-

dat het een houvast biedt en gelijkgestemde verwachtingen omtrent samenwerking mogelijk maakt. Anderzijds mag een dergelijke uniformisering niet verstikkend gaan werken en moet er voldoende ruimte blijven om met enige flexibiliteit in te spelen op lokale factoren. Samenwerking en netwerkvorming tussen organisaties zijn middelen om tot een betere dienstverlening te komen, het bereiken van een bepaald netwerkpatroon in de samenwerking mag geen doel op zich worden.

Omdat organisaties van hetzelfde type sterk gelijkende samenwerkingsrelaties vertonen is het ook mogelijk geweest in deze studie een veralgemeend blokmodel naar voor te schuiven dat weergeeft hoe de relaties tussen types van organisaties er uit zien in het gemiddelde netwerk rechtstreeks toegankelijke jeugdhulpverlening. Deze schetsen het gangbare rolpatroon voor types van organisaties. We hopen met deze analyses te hebben duidelijk gemaakt dat sociologisch netwerkanalytisch onderzoek een interessante bijdrage kan leveren tot de studie van netwerken van hulpverleningsorganisaties, ondermeer door het analyseren, verantwoord samenvatten en beschrijven van de gegevens.

De analysetechnieken gebruikt in deze studie bieden bovendien ook de mogelijkheid om na te gaan in hoeverre bestaande netwerken afwijken van 'ideale' netwerken, indien het mogelijk zou zijn om ideale netwerken te definiëren. In deze studie hebben we vooral aandacht gehad voor het berekenen van de gemiddelde relaties, in verder onderzoek zou meer aandacht kunnen besteed worden aan de variatie en de afwijkingen van het gemiddelde. Daar liggen nog mogelijkheden voor verder onderzoek. Meer bepaald kan, in lijn met de bestaande traditie binnen de netwerkanalyse, nagegaan worden in welke mate het afwijken van het patroon van samenwerkingsrelaties gerelateerd is aan het functioneren van een organisatie. Functioneert een organisatie die afwijkt van het gangbare patroon anders of beter dan een andere? Dat is een zeer interessante vraagstelling die echter buiten het bestek van het huidige artikel valt. In deze bijdrage werd vooreerst aangetoond dat er kan gesproken worden van een gangbaar patroon van samenwerkingsrelaties.

Ten slotte willen we nog wijzen op een aantal onvolkomenheden van het onderzoek. Opvallend bij de analyses was het vrij hoge percentage onbevestigde relaties van doorverwijzing; slechts zestig procent van de gerapporteerde relaties van doorverwijzing wordt door de tegenpartij ook bevestigd. Dit betekent niet noodzakelijk dat slechts 60% van alle gerapporteerde doorverwijzingen ook in de praktijk bestaat, reëel bestaande relaties kunnen door verschillende oorzaken niet door beide partijen worden bevestigd. Door het werken met alle gerapporteerde relaties lopen we het risico dat een deel van de relaties in de realiteit niet bestaat. In de op til zijnde hervormingen is ook sprake van een eenvormig registratiesysteem, onderzoek en opvolging kunnen daar alleszins bij gebaat zijn.

De respons van het onderzoek lag bij de diensten voor gezinsondersteunende pleegzorg bijzonder laag, waardoor we ons in de analyses grotendeels moesten baseren op de gegevens die door andere diensten werden verstrekt over de verwijzing van en naar de gezinsondersteunende pleegzorg. Dit heeft mogelijk de resultaten van het onderzoek beïnvloed.

Het kleine aantal bestudeerde netwerken bemoeilijkt de constructie van een gemiddeld blokmodel omdat de betrouwbaarheidsintervallen bijzonder groot zijn. In het sociogram hebben we enkel de significante relaties tussen types van organisaties aangeduid. Over vele relaties tussen types van organisaties kunnen we echter geen uitspraak doen.

#### NOOT

1. Niet-bevestigde relaties van doorverwijzing kunnen worden verklaard door verschillende factoren. Het kan zijn dat de verwijzingen niet of verkeerdelijk voorkomen in de herinnering van de respondent. Het gebeurt wellicht ook dat een organisatie een cliënt verwijst naar een andere organisatie, maar dat die cliënt zich daar uiteindelijk nooit aanbiedt. In deze situatie is de doorverwijzing in de praktijk nooit gerealiseerd, maar ook dit draagt bij tot een hoger percentage niet bevestigde relaties. Een laatste mogelijkheid is dat de ontvangende organisatie zich niet bewust is van gedane doorverwijzing. Dat kan wanneer de verwijzende instantie zelf geen contact opneemt met de ontvangende organisatie, en de cliënt geen melding maakt van de doorverwijzing. We weten voor het huidige onderzoek, aan de hand van andere variabelen in de dataset, dat gemiddeld voor alle organisaties en alle types van de organisaties, slechts in 40 tot 60% van de gevallen de doorverwijzende instantie contact opneemt met de ontvangende organisatie. Deze verklaring lijkt dus zeer aannemelijk. Bovendien varieert het percentage contactnames bij doorverwijzing sterk met de rol van de ontvangende organisatie: bij een verwijzing naar een centrum voor kinderopvang en gezinsondersteuning neemt men bijvoorbeeld in meer dan 80% van de doorverwijzingen contact op, terwijl bij doorverwijzing naar het algemeen welzijnswerk voor jongeren men slechts in 20 tot 40% van alle doorverwijzingen contact opneemt. Door het werken met enkel de bevestigde relaties dreigt men dus een deel van de reële relaties te negeren en de proportie genegeerde relaties zal verband houden met de rol van de organisatie. We kiezen er in deze bijdrage daarom voor te werken met de onbevestigde relaties, wat het risico met zich meebrengt dat een deel van de gerapporteerde relaties in de praktijk niet werd gerealiseerd.

#### BIBLIOGRAFIE

- Aldrich, H. & Herker, D. (1977). Boundary spanning roles and organization structure. *The academy of management review*, 2, 217-230.
- Alexander, J.A., Lee, S.-Y. D., & Bazzoli, G.J. (2003). Governance forms in health systems and health networks. *Health care management review*, 28, 228-242.
- Alter, C. en Hage, J. (1993). *Organizations working together*. Newbury Park: Sage.



- Banaszak-Holl, J., Allen, S., Mor, V., & Schott, T. (1998). Organizational characteristics associated with agency position in community care networks. *Journal of Health and Social Behavior*, 39, 368-385.
- Borgatti, S.P. & Foster, P.C. (2003) The network paradigm in organizational research: a review and typology, *Journal of management*.
- Borgatti, S.P., Everett, M.G. and Freeman, L.C. (2002). Ucinet for Windows: Software for Social Network Analysis. Harvard, MA: Analytic Technologies.
- Bruynooghe, K., Bracke, P., & Verhaeghe, M. (2003). Netwerkanalyse en de integratie van hulpverleningsnetwerken. *Tijdschrift voor welzijnswerk*, 27, 22-38.
- Bruynooghe, K., Bracke, P., & Verhaeghe, M. (2005). De institutionalisering van inter-organisatiele samenwerkingsrelaties tussen welzijnsorganisaties. *Paper gepresenteerd op de Marktdag sociologie 2005*, 2 juni 2005, Brussel.
- Burns, M. (1982). Domain consensus in Alabama health systems agencies. An empirical assessment. *Administration & Society*, 14, 319-342.
- Calloway, M., Morrissey, J.P., & Paulson, R.I. (1993). Accuracy and reliability of self-reported data in interorganizational networks. *Social Networks*, 15, 377-398.
- De Fever, F. (2001). *Handboek jeugdhulpverlening: een orthopedagogisch perspectief*. Leuven: Acco.
- De Nooy, W., Mrvar, A., & Batagelj, V. (2005). *Exploratory social network analysis with Pajek*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Di Maggio, W. & Powell, J. (1983). The iron cage revisited: institutional isomorphism and collective rationality in organizational fields. *American review of sociology*, 48, 147-160.
- Doreian, P. & Woodard, K.L. (1999). Local and global institutional processes. In S.B. Andrews & D. Knoke (Eds.), *Networks in and around organizations* (pp. 59-83). Stamford: JAI Press.
- Evan, W.M. (1967). The organization - set: toward a theory of interorganizational relations. In J.D. Thompson (Ed.), *Organizational design and research* (pp. 172-191). Pittsburgh: University of Pittsburgh press.
- Evan, W.M. (1976). An organization-set model of interorganizational relations. In W.M. Evan (Ed.), *Interorganizational relations* (pp. 78-90). Middlesex: Penguin Books.
- Federatie van centra voor ambulante revalidatie (2005). Centra ambulante revalidatie. (<http://www.revalidatie.be/cms/index.php>).
- Greenley, J.R. & Kirk, S.A. (1973). Organizational characteristics of agencies and the distribution of services to applicants. *Journal of Health and Social Behavior*, 14, 70-79.
- Hasenfeld, Y. (1972). People processing organizations: an exchange approach. *American sociological review*, 37, 256-263.
- Jones, C., Hesterly, W.S., & Borgatti, S.P. (1997). A general theory of network governance: exchange conditions and social mechanisms. *Academy of management review*, 22, 911-945.
- Jongerenadviescentra (2005). Jongerenadviescentra. (<http://www.jac.be>)
- Kind en Gezin (2005). Kind en Gezin. (<http://www.kindengezin.be>)
- Lauman, E.O., Galaskiewicz, J., & Marsden, P.V. (1978). Community structure as organizational linkages. *Annual Review of Sociology*, 4, 455-484.
- Laumann, E.O.M.P.V. & Prensky, D. (1983). The boundary specification problem in network analysis. In R.S. Burt & M.J. Minor (Eds.), *Applied network analysis; a methodological introduction*. (pp. 18-34). Beverly Hills/London/New Delhi: Sage.
- Levine, S. & White, P.E. (1961). Exchange as a conceptual framework for the study of interorganizational relationships. *Administrative Science Quarterly*, 5, 583-601.
- Li - Wen Liu (2004). Organizations working together to protect the elderly in Taiwan. *Journal of social service research*, 30, 19-49.

- Merton, R.K. (1968). *Social theory and social structure*. New York: The Free press.
- Oliver, C. (1991). Strategic responses to institutional processes. *Academy of management review*, 16, 145-179.
- Powell, W. W. (1991). Neither market nor hierarchy: network forms of organization. In G. Thompson, J. Frances, R. Levacic, & J. Mitchell (Eds.), *Markets, hierarchies and networks: the coordination of social life* (pp. 265-276). London: Sage.
- Provan, K.G., Milward, H.B., & Roussin, K. (1998). Network evolution to a system of managed care for adults with serious mental illness: a case study of the Tucson experiment. *Research in Community and Mental Health*, 9, 89-113.
- Rhodes, R.A.W. (2006). The new governance: governing without government. *Political studies*, XLIV, 652-667.
- Scott, W.R. & Meyer, J.W. (1991). The organization of societal sectors: propositions and early evidence. In W.W.Powell & P. DiMaggio (Eds.), *The new institutionalism in organizational analysis* (pp. 108-140). Chicago: University of Chicago press.
- Seo, M. & Creed, W.E.D. (2006). Institutional contradictions, praxis, and institutional change: a dialectical perspective. *Academy of management review*, 27, 222-247.
- Singh, J.V., Tucker, D.J., & House, R.J. (1986). Organizational legitimacy and the liability of newness. *Administrative science quarterly*, 31, 171-193.
- Tausig, M. (1987). Detecting cracks in mental-health-service systems – application of network analytic techniques. *American Journal of Community Psychology*, 15, 337-351.
- Van de Ven, A.H. (1976). On the nature, formation, and maintenance of relations among organizations. *The academy of management review*, 1, 24-36.
- Vlaamse gemeenschap (2005a). Centra voor leerlingenbegeleiding. (<http://www.ond.vlaanderen.be/clb/prof/overzicht.htm#>)
- Vlaamse gemeenschap (2005b). Centra geestelijke gezondheidszorg. (<http://www.wvc.vlaanderen.be/geestelijkegezondheidszorg/>)
- Vlaamse gemeenschap (2005c). Integrale jeugdhulp Vlaanderen. (<http://www.jeugdhulp.vlaanderen.be/>)
- White, H.C., Boorman, S.A., & Breiger, R.L. (1976). Social structure from multiple networks. I. Blockmodels of roles and positions. *American Journal of Sociology*, 81, 730-780.

## BIJLAGE

### DE RELATIES TUSSEN TYPES VAN ORGANISATIES IN NEGEN NETWERKEN

De tabel geeft weer in hoeveel van de bestudeerde netwerken een relatie werd aangetroffen. We maken hier geen onderscheid tussen complete en reguliere relaties; complete relaties worden als reguliere gecategoriseerd omdat complete relaties voor het huidige onderzoek minder interessant zijn (complete relaties ontstaan in deze dataset bijna uitsluitend omdat bepaalde categorieën slechts één organisatie bevatten). Het aantal datapunten per relatie kan variëren ten gevolge van missing cases en het ontbreken van bepaalde vormen van hulpverlening in sommige regio's.

	AWZWJong	AWZWNJong	CGG	CADB	CLB	CBJZ	Regiohuis	CKG/CIG	Vertrouwcentra	Pleegzorg	Reva	Jugdwerk	Onderwijs	Huisarts	Politie
AWZWJong	6/9	8/9*	8/9*	5/7	8/9*	9/9*	3/9	3/9	9/9*	0/9	1/9	0/9	0/9	0/9	0/9
	0.67	0.89	0.89	0.71	0.89	1.00	0.33	0.33	1.00	0.00	0.11	0.00	0.00	0.00	0.00
AWZWNJong	7/9*	9/9*	9/9*	3/7	7/9*	9/9*	4/9	8/9*	7/9*	0/9	1/9	0/9	0/9	0/9	0/9
	0.78	1.00	1.00	0.43	0.78	1.00	0.44	0.89	0.78	0.00	0.11	0.00	0.00	0.00	0.00
CGG	7/9*	7/9*	7/9*	5/7	8/9*	8/9*	5/9	8/9*	8/8*	2/8	7/9*	0/9	0/9	0/9	0/9
	0.78	0.78	0.78	0.71	0.89	0.89	0.56	0.89	1.00	0.25	0.78	0.00	0.00	0.00	0.00
CADB	5/7	1/7	5/7	3/7	3/7	5/7	2/7	1/7	5/7	0/7	0/7	0/7	0/7	0/7	0/7
	0.71	0.14	0.71	0.43	0.43	0.71	0.29	0.14	0.71	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
CLB	9/9*	8/9*	8/9*	6/7*	7/9*	9/9*	5/9	8/9*	9/9*	3/9	9/9*	0/9	0/9	0/9	0/9
	1.00	0.89	0.89	0.86	0.78	1.00	0.56	0.89	1.00	0.33	1.00*	0.00	0.00	0.00	0.00
CBJZ	7/9*	9/9*	8/9*	6/7*	9/9*	1/9	9/9*	8/9*	7/9*	7/9*	7/9*	0/9	0/9	0/9	0/9
	0.78	1.00	0.89	0.86	1.00	0.11	1.00	0.89	0.78	0.78	0.78	0.00	0.00	0.00	0.00
Regiohuis	6/9	6/9	7/9*	3/7	8/9*	9/9*	7/9*	8/9*	8/9*	3/9	5/9	0/9	0/9	0/9	0/9
	0.67	0.67	0.78	0.43	0.89	1.00	0.78	0.89	0.89	0.33	0.56	0.00	0.00	0.00	0.00
CKG/CIG	3/9	6/9	9/9*	1/7	7/9*	8/9*	8/9*	6/9	8/9*	3/9	4/9	0/9	0/9	0/9	0/9
	0.33	0.67	1.00	0.14	0.78	0.89	0.89	0.67	0.89	0.33	0.44	0.00	0.00	0.00	0.00
Vertrouwcentra	6/9	6/9	8/8*	3/7	7/9*	7/9*	8/9*	7/9*	0/9	3/7	5/9	0/9	0/9	0/9	0/9
	0.67	0.67	1.00	0.43	0.78	0.78	0.89	0.78	0.00	0.43	0.56	0.00	0.00	0.00	0.00

	AWZ'W'Jong		AWZ'N'Jong		CGG	CADB	CLB	CBZJ	Regiohuis	CKG/CIG	Vetrouwcentra	Pleegzorg	Reva	Jeugdwerk	Onderwijs	Huisarts	Politie
Pleegzorg	0/9	0/9	2/8	1/7	3/9	5/9	3/9	3/9	3/9	3/9	7/7*	1/9	1/9	0/9	0/9	0/9	0/9
Revalidatie	0.00	0.00	0.25	0.14	0.33	0.56	0.33	0.33	0.33	0.33	1.00	0.11	0.11	0.00	0.00	0.00	0.00
Jeugdwerk	2/9	1/9	8/9*	0/7	9/9*	6/9	3/9	3/9	3/9	5/9	6/9	1/9	6/9	0/9	0/9	0/9	0/9
Onderwijs	0.22	0.11	0.89	0.00	1.00	0.67	0.33	0.33	0.33	0.56	0.67	0.11	0.67	0.00	0.00	0.00	0.00
Huisarts	7/9*	0/9	2/7	4/6	2/9	3/8	0/9	0/9	0/9	1/9	5/6*	0/4	0/9	0/9	0/9	0/9	0/9
Politie	0.78	0.00	0.29	0.67	0.22	0.38	0.00	0.00	0.00	0.11	0.83	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Jeugdwerk	7/9*	6/9	6/7*	5/6*	9/9*	7/8*	4/9	4/9	4/9	5/9	5/6*	2/4	5/9	0/9	0/9	0/9	0/9
Onderwijs	0.78	0.67	0.86	0.83	1.00	0.88	0.44	0.44	0.44	0.56	0.83	0.50	0.56	0.00	0.00	0.00	0.00
Huisarts	5/9	5/9	6/7*	5/6*	9/9*	7/8*	7/9*	7/9*	7/9*	7/9*	5/6*	1/4	5/9	0/9	0/9	0/9	0/9
Politie	0.56	0.56	0.86	0.83	1.00	0.88	0.78	0.78	0.78	0.78	0.83	0.25	0.56	0.00	0.00	0.00	0.00
Jeugdwerk	8/9*	6/9	6/7*	5/6*	8/9*	7/8*	5/9	5/9	5/9	7/9*	4/6	0/4	0/9	0/9	0/9	0/9	0/9
Onderwijs	0.89	0.67	0.86	0.83	0.89	0.88	0.56	0.56	0.56	0.78	0.67	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00